המועצה להשכלה גבוהה
مجلس التعليم العالي
COUNCIL FOR HIGHER EDUCATION
הוועדה לתכנון ותקצוב | Planning & Budgeting Committee
הלשכה המשפטית

ד' סיון תשפ"ג
24 מאי 2023

לכבוד:
שרית חאיק שפיגלשטיין, עו"ד
<u>לשכה משפטית, משרד החינוך</u>

שלום רב,

הנדון: <u>התייחסות להצעת חוק זכויות הסטודנט (תיקון – הרחקת סטודנטים תומכי טרור ממוסד לימוד ופירוק תאים תומכי טרור), התשפ"ג – 2023 (פ/2368/25)</u>

בהצעת החוק שבנדון נכתב, כי היא מבקשת לתקן את חוק זכויות הסטודנט, תשס"ז – 2007 ולקבוע שאין להביע תמיכה במאבק מזוין נגד מדינת ישראל, במעשה טרור או בארגון טרור, וכן שאין להניף בשטח מוסד להשכלה גבוהה דגל של מדינת אויב, ארגון טרור או הרשות הפלסטינית.

על פי המוצע, עבירה על איסורים אלה תוביל להשעיה של הסטודנט על ידי המוסד, לתקופה שלא תפחת מ-30 ימים. סטודנט שעבר עבירה כאמור פעם נוספת, יורחק לצמיתות מהלימודים באותו מוסד, ותישלל זכאותו להכרה בתואר הניתן בישראל או מחוצה לה לתקופה של 5 שנים. עוד על פי המוצע, מוסד להשכלה גבוהה, יביא לסגירתו של תא סטודנטים שפעל בניגוד למוצע. כמו כן, סטודנט שהורשע בעבירת טרור, יורחק לצמיתות מהמוסד, והמועצה להשכלה גבוהה תשלול את זכאותו להכרה בתואר מישראל או מחוצה לתקופה של 10 שנים.

<u>אנו מבקשים להתנגד להצעת החוק מן הטעמים שלהלן:</u>

1. הצעת החוק מעלה קושי משפטי משמעותי בהיבטים שונים ובהם היבטי שיוויון, חופש ביטוי עקרונות דיני העונשין, דיני השכלה גבוהה ועוד, כמפורט להלן.
2. הצעת החוק, מבקשת לתקן את חוק זכויות הסטודנט, כך שהחוק יכלול איסורים שעבירה עליהם תביא לסנקציות על הסטודנט. חוק זכויות הסטודנט הינו חוק סוציאלי במהותו אשר מטרתו להבטיח את הגישה להשכלה הגבוהה, את זכויות הסטודנט ואת הזכות לשוויון הזדמנויות בהשכלה הגבוהה והוא אינו האכסניה הנכונה למאבק בטרור.
3. חלק מהאיסורים המפורטים בהצעה, מהווים עבירה לפי חוק העונשין או חוק המאבק בטרור, וחלקם אינם מהווים למיטב ידיעתנו, עבירה. לדעתנו אין לקשור בין הזכות להשכלה גבוהה לבין איסור תמיכה בטרור. אם מטרת מציע החוק להעניש את אלה שתמכו בטרור, הרי שהטיפול בתופעה ראוי שיעשה במישור הפלילי ולא באמצעות פגיעה בזכותם לפנות ללימודי השכלה גבוהה דווקא, ובוודאי שאין המקום לכך בחוק זכויות הסטודנט שתכליתו להסדיר את זכויות הסטודנטים בישראל.

4. כמו כן, אנו סבורים כי לא קיים קשר ענייני בין הזכות להשכלה גבוהה והמטרה העומדת בבסיס חוק זכויות הסטודנט, לבין תכליתו של התיקון המוצע. ככל שהמחוקק סבור שיש להטיל סנקציות על סטודנט העובר עבירה פלילית, יש מקום לבחון זאת באופן שוויוני, לרבות בחינת סוגי העבירות הפליליות השונות והרלוונטיות שלהן להשכלה גבוהה. על כן לטעמנו ההצעה בנוסחה, מעלה קושי בהיבטי שוויון ועלולה להוות אפליה אסורה.
5. בנוסף, ההצעה מבקשת להפוך את המוסדות להשכלה גבוהה, כמו גם את שר החינוך, הממונה על ביצוע החוק, לזרוע ביצועית של משטרת ישראל והשב"כ ולחייב אותם לעקוב אחר מאות אלפי סטודנטים הנמצאים בתחומם, וכן להטיל עונשים על פעולות שונות שאינן קשורות כלל ללימודים אקדמיים. לטעמנו אין להטיל על המוסדות להשכלה גבוהה ועל השר, את תפקידי רשויות האכיפה בישראל שכן אין ביכולתם ליישם פעולות אכיפה במישור הפלילי בתחום המאבק בטרור.
6. יצוין עוד, כי על פי עמדה שהעבירו האוניברסיטאות, הן אוסרות כבר כיום פעולות הסתה ואלימות בקמפוסים ופעילויות האסורות לפי כל דין ומטפלות בהם ביד קשה ועל כן נראה כי גם לאור זאת, ההצעה מתייתרת.
7. זאת ועוד, איננו מכירים צורך בשינוי החקיקה הקיימת ואין מקום לחקיקה המטילה מגבלות על התבטאויות רק בתחומי מוסדות החינוך או הסדרים עונשיים ייחודים אחרים, שאינם קיימים לפי הדין הכללי. על כן הצעה זו מעלה קושי גם בהיבטי חופש הביטוי.
8. בשולי הדברים, אך לא בשולי חשיבותם נציין כי על פי חוק המועצה להשכלה גבוהה, תשי"ח – 1958 אין בסמכותה של המל"ג לשלול תואר מסטודנט פלוני ובוודאי שאין לה סמכות להכיר בתואר אקדמי שניתן מחוץ לישראל. על כן, ס"ק (ו) להצעה מעלה קושי גם בהיבטי דיני ההשכלה הגבוהה.

לאור האמור נבקש להתנגד להצעת החוק.

מצ"ב עמדת ארגוני המוסדות להשכלה גבוהה להצעה.

בברכה,

עמרי גולן, עו"ד
הלשכה המשפטית

העתק:
פרופ' יוסי מקורי, יו"ר הות"ת
ד"ר ורדה בן שאול, מ"מ מנכ"ל, מל"ג/הות"ת
עו"ד יעל טור כספא, היועצת המשפטית, מל"ג/הות"ת
גב' מרב אברהמי, סמנכ"ל לעניינים אקדמיים ומזכיר המל"ג

עו"ד הדיל יונס, ייעוץ וחקיקה, משרד המשפטים
עו"ד איל רק, ממונה ייעוץ משפטי, הלשכה המשפטית, משרד החינוך

להלן עמדת ועד ראשי האוניברסיטאות (ור"ה) לגבי הצעת החוק:

- הצעת החוק מבקשת להפוך את המוסדות להשכלה גבוהה לזרועות של משטרת ישראל והשב"כ, לחייב אותם לעקוב אחרי מאות אלפי הסטודנטים הנמצאים בתחומם, ולחייב את המוסדות להטיל עונשים על פעולות שכיום חוסות ברובן תחת הגנת חופש הביטוי - זאת גם לפי פסיקות של בתי המשפט, גם לפי הנחיות היועמ"ש וגם לפי הוראות משטרת ישראל. הנזק שייגרם מחיקוק זה יהיה רב בהרבה מהתועלת.
- מדובר בפוליטיזציה והתערבות עמוקה ובלתי סבירה בפעילות הקמפוסים, ניסיון להשתמש באקדמיה לאכיפה פלילית, הפיכת הנהלות המוסדות לשוטרים, שופטים ואף תליינים - וזאת בעבירות שאין בינן לבין האקדמיה דבר וחצי דבר.
- אין להטיל על האקדמיה הישראלית את תפקיד רשויות האכיפה בישראל, זה לא רק לא תפקידה, גם אין ביכולתה ליישם פעולות אלה.
- הכנסת שיקולים פוליטיים להחלטה אקדמית של הפסקת לימודים או סילוק מלימודים אקדמיים - היא החלטה שתפגע קשות במוסדות להשכלה גבוהה, ובמעמד האקדמיה הישראלית בעולם. זהו מהלך שיצדיק את כל הטיעונים של ארגוני ה- BDS, ויביא לגל של חרמות אקדמיים על המוסדות הישראליים בעולם כולו. למותר לציין, ששת"פים אקדמיים עם אונ' נחשבות בחו"ל, ומענקי מחקר מקרנות בינ"ל גם הם יועמדו בספק או אף יבוטלו בטווח הארוך.
- הזכות לחינוך, הזכות לחופש הביטוי, הזכות לרכוש מקצוע ועיסוק וכמובן הזכות ללמוד - היא נחלתם גם של מפירי החוק ואף של פושעים מורשעים שנגזר דינם. שלילת הזכות ללמוד יכולה להיות מופעלת אך ורק בהקשר של עבירות משמעת הנוגעות לחיים בקמפוס ובסביבה הלימודית, ולא כענישה על החזקה בדיעות כאלה ואחרות, תהיינה מקוממות ככל שיהיו.
- מעולם לא נסגר תא פוליטי בקמפוס, ביוזמת או בהחלטת הנהלת מוסד, זהו מהלך דרקוני ומסוכן ביותר.

המוסדות להשכלה גבוהה אוסרים כבר כיום פעולות הסתה ואלימות בקמפוסים, ומטפלים בהם ביד קשה. הצעה זו מתערבת ופוגעת קשות בשיקול הדעת של המוסדות וגם של המל"ג. אין בכך שום צורך.

להלן עמדת המרכז האקדמי פרס לגבי הצעת החוק:

אנחנו סבורים שהצעת החוק מיותרת ושגויה. איננו מכירים שום צורך לשנות את החקיקה הנוכחית שעניינה מלחמה בטרור ובמעשי המרדה, לרבות חוק העונשין, תשל"ז-1977 וחוק המאבק בטרור, תשע"ו-2016. אנחנו מתנגדים לחקיקה המטילה מגבלות על התבטאויות בתחומי מוסדות אקדמיים או הסדרים וענשים ייחודיים, שאינם קיימים לפי הדין הכללי. אדרבא, אילו היה נכון להבדיל בין היקף חרות הביטוי בתוככי קמפוס אקדמי ומחוצה לו - ברור שהיקפה צריך היה להיות רחב יותר ומסוייג פחות בכל הנוגע לחילופי דעות באקדמיה. מכל מקום, איננו סבורים שיש לעשות שינוי כלשהו לעניין הדין הקיים וסמכויות האכיפה של התבטאויות מסוכנות.

להלן עמדת רמ"א לגבי הצעת החוק:

רמ"א מתנגדת להצעת החוק. זו פגיעה בחופש האקדמי והתערבות במנגנוני המשמעת של המוסדות האקדמיים. נושאים כאלה צריכים להיות מטופלים במישור הפלילי ולא על ידי המכללות והאוניברסיטאות .